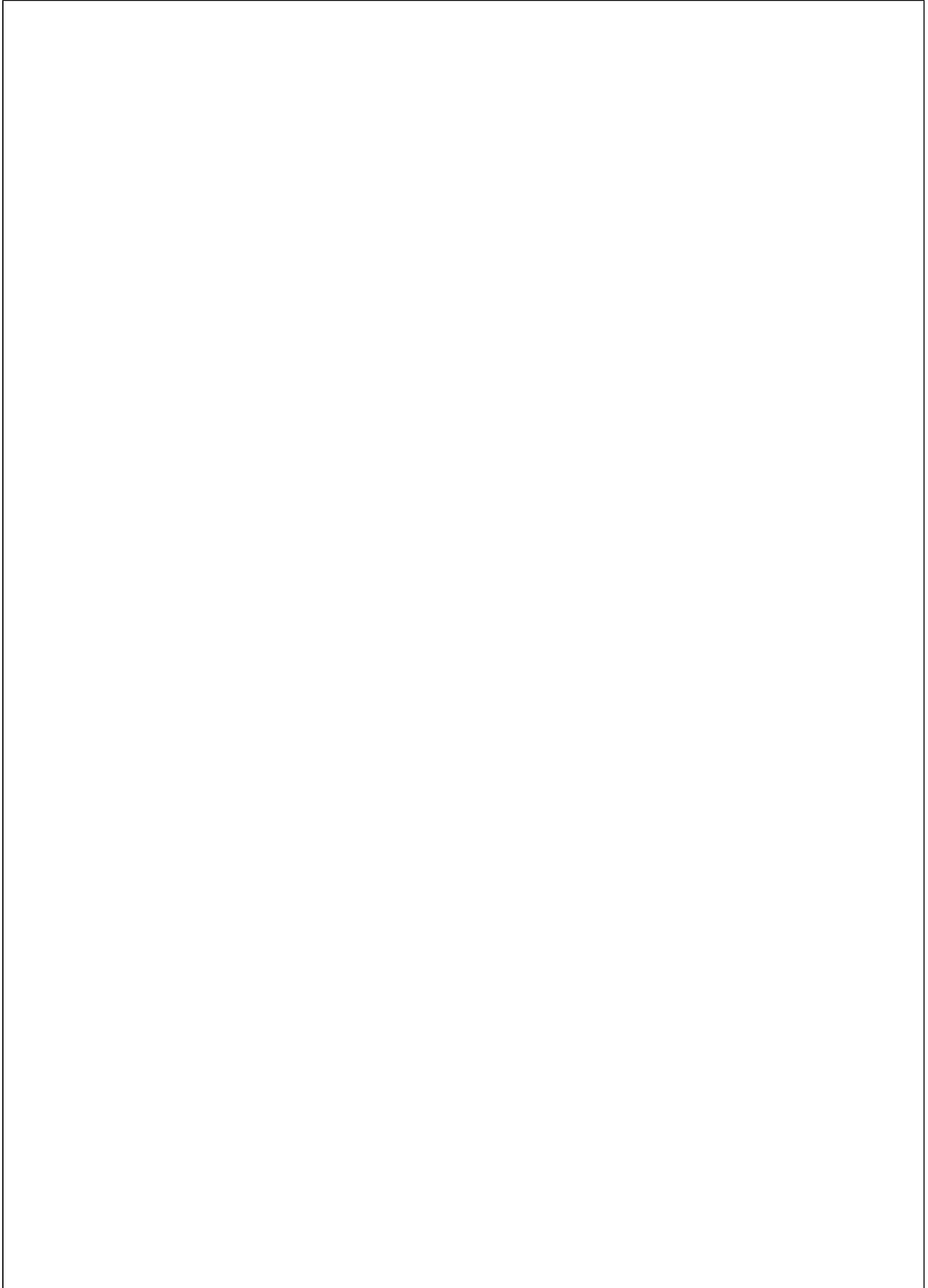

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/184728,Marcin-Jurek-Oboz-NKWD-w-Poznaniu-w-1945-roku.html>

02.03.2026, 09:44

Marcin Jurek: Obóz NKWD w Poznaniu w 1945 roku

Wydarzenia II wojny światowej wymusiły na Sowietach, posiadających rozbudowany system obozów pracy przymusowej, organizację ośrodków nowego typu, których zadaniem było „oczyszczanie” szeroko rozumianego zaplecza frontu z osób uznawanych z różnych względów za wrogie lub podejrzane. Zajęły one szczególne miejsce w sowieckim aparacie terroru na ziemiach polskich.

10.05.2023

W okresie międzywojennym obozy pracy przymusowej stanowiły nieodłączną część totalitarnego ustroju, jaki panował w Związku Radzieckim. Wybuch II wojny światowej, mozolne odpieranie niemieckiego ataku i związana z tym ogromna liczba jeńców wojennych wymusiły na Sowietach organizację obozów nowego typu. Poza obszarem ZSRS podlegały one Zarządowi NKWD ds. Jeńców Wojennych i Osób Internowanych. Przesuwały się wraz z frontem, funkcjonując na tyłach Armii Czerwonej. Ich zadaniem było „oczyszczanie” zaplecza z osób uznawanych z różnych względów za wrogie lub podejrzane. Oprócz jeńców z armii niemieckiej, represje dotyczyły również żołnierzy polskiego podziemia (AK, NSZ, BCh) czy członków konspiracji cywilnej. Intencje Sowietów wobec podziemia niepodległościowego od początku pozostawały czytelne, gdyż uznawano je za „wrogie bandy” na tyłach Armii Czerwonej.

„Frontowy Obóz Przejściowo-Przesyłowy”

Na ziemiach polskich w latach 1944-1945 funkcjonowało kilkanaście dużych obozów oraz gęsta sieć różnego rodzaju podobozów, punktów przyjęć więźniów itp. Część z nich powstawała prowizorycznie, ale wykorzystywano też infrastrukturę obozową zorganizowaną przez Niemców. Nadzorowane przez NKWD obozy miały charakter filtracyjny. Po wstępnym zweryfikowaniu podejrzeń część zatrzymanych zwalniano, wielu jednak deportowano do obozów w głąb ZSRS (między innymi w Riazaniu, Borowiczach, Stalinogorsku, Kałudze, Workucie, Swierdłowsku, Czelabińsku czy Kutaisi). Szacuje się, że represje w tym okresie mogły dotknąć nawet 150 000 Polaków.

Jeden z tego typu obozów stacjonował w 1945 roku w Poznaniu. Frontowy Obóz Przejściowo-Przesyłowy nr 173 został zorganizowany rozkazem NKWD ZSRS w sierpniu 1943 r., a od czerwca 1944 r. był przyporządkowany do 1. Frontu Białoruskiego Armii Czerwonej. Latem 1944 r. obóz stacjonował w Brześciu, następnie w Rembertowie, Kutnie oraz w Łodzi, a w lutym 1945 r. znalazł się w Poznaniu. Był on zlokalizowany pomiędzy ulicami Słoneczną oraz Grunwaldzką. Głównemu obozowi podlegała cała sieć podobozów, punktów przyjęć itp. Na interesującym nas terenie zlokalizowano również punkt zbiorczy dla jeńców wojennych nr 2/173 (stąd zapewne funkcjonująca w literaturze nazwa „spektagier NKWD nr 2 w Poznaniu”).

Istniejące w tym miejscu już przed wojną baraki w 1942 r. przystosowano na potrzeby robotników, urlopowanych z frontu żołnierzy czy goszczących w Kraju Warty Niemców – określając ten teren jako *Ausstellungsdorf* („wioska wystawowa”). Po zajęciu Poznania przez Armię Czerwoną w lutym 1945 r. obszar ten przeznaczono na potrzeby NKWD. Obóz liczyć miał ok. 35-40 baraków i szacunkowo mógł pomieścić kilka tysięcy więźniów. Początkowo jego teren

nie był specjalnie zabezpieczony, jednak wkrótce obóz otoczono drutem kolczastym i dobudowano wieżyczki strażnicze. Następnie wykopano również głęboki rów wzdłuż ogrodzenia. Wejście do obozu znajdowało się od strony ul. Sowińskiego. Po latach jeden z więźniów tak opisywał wygląd obozu:

„Od strony ul. Grunwaldzkiej (terenu nieistniejącego obecnie kościoła), w którym był skład żywności, zwłaszcza mąki z niemieckich magazynów, w jednorodzinnych domkach przy ul. Sowińskiego mieściła się komenda obozu i mieszkali wartownicy. Od strony ul. Słonecznej natomiast była brama z desek, zabezpieczona drutem kolczastym, był tam wartownik i w pobliżu wieżyczka strażnicza. Bramą tą wypuszczano kolumny robocze do miasta, tą bramą wypuszczano też zwalnianych na wolność”.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł